

บทเรียนโปรแกรมหรือบทเรียนสำเร็จรูป

ความหมายของบทเรียนสำเร็จรูป รศ.ดร.เป็รื่อง กุมุท ได้ให้คำนิยาม
คือ “ลำดับประสบการณ์ ที่วางไว้สำหรับผู้เรียนไปสู่อุ้ความสามารถ
โดยอาศัยหลักความความสัมพันธ์ของสิ่งเร้ากับการตอบสนองซึ่งได้
พิสูจน์แล้วว่ามึประสิทธิภาพ”

ลักษณะบทเรียนโปรแกรมหรือบทเรียนสำเร็จรูป

คือเนื้อหาจากบทเรียนถูกแบ่งเป็นส่วนย่อยๆ เรียกว่า กรอบ (Frame) และลำดับเนื้อหาจากกรอบแรกไปจนถึงกรอบสุดท้าย เนื้อหาจะถูกลำดับจากสิ่งที่ง่ายไปสู่สิ่งที่ยาก แต่ละกรอบจะมีคำอธิบายและมีคำถามกระตุ้นความสนใจต่อเนื่องกันไป ผู้เรียนถูกหรือฝึกจะมีการศึกษาไปตามลำดับขั้น และปฏิบัติตามคำแนะนำที่กำหนดไว้ควบคู่กับเนื้อหา บทเรียนจะกำหนดไว้เสมือนตัวแทนครูที่กำกับให้ผู้เรียนเป็นรายบุคคล ตัวต่อตัว และทำให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปตามที่กำหนดไว้

บทเรียนมีหลายรูปแบบแล้วแต่ว่าจะบรรจุในสื่อการสอนอะไร ถ้าบรรจุในเล่มหนังสือก็เรียกว่า แบบเรียนสำเร็จรูปหรือแบบเรียนโปรแกรม ถ้าบรรจุในเครื่องมือหรือกลไกโดยง่ายเรียกว่า เครื่องสอน หรือ **Teaching Machine** หรืออาจจะอยู่ในรูปของโสตศึกษาบางประเภท เช่น สไลด์เทป ภาพยนตร์ เป็นต้น

หลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับบทเรียนโปรแกรมหรือบทเรียนสำเร็จรูป

บทเรียนโปรแกรมหรือบทเรียนสำเร็จรูปตั้งอยู่บนพื้นฐานจิตวิทยาการศึกษาและจิตวิทยาการเรียนรู้ โดยมีหลักการและทฤษฎีการเรียนรู้เข้ามาเกี่ยวข้องได้แก่ **S.R Theory** และ **Reinforcement** ของ **Skinner** **Learning Theory** ของ **Thorndike**

1. ทฤษฎีของธอร์นไคค์

1.1 กฎแห่งผล (Law of Effect) กฎนี้ได้กล่าวถึง การเชื่อมโยงระหว่าง สิ่งเร้ากับการตอบสนอง ทั้งสองสิ่งนี้จะเชื่อมโยงกันได้ ถ้าสามารถสร้างสภาพอัน พึงพอใจให้แก่ผู้เรียนได้ ซึ่งอาจจะได้จากการเสริมแรง เช่น การเรียนรู้ว่าตนเอง ตอบคำถามได้ถูกต้องหรือการให้รางวัล เป็นต้น

1.2 กฎแห่งการฝึก (Law of Exercise) การที่ผู้เรียนได้กระทำซ้ำหรือทำบ่อยครั้ง จะเป็นการช่วยเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มั่นคงขึ้น ฉะนั้น การเรียนรู้จะเกิดขึ้นมากน้อย จะขึ้นอยู่กับทำให้ผู้เรียนได้มีโอกาสฝึกหัดในเรื่องที่เรียนนั้นตามความเหมาะสมด้วย

1.3 กฎแห่งความพร้อม (Law of Readiness) เมื่อร่างกายพร้อมที่จะกระทำ
แล้ว ถ้ามีโอกาสที่จะกระทำ ย่อมเป็นที่พึงพอใจ แต่ถ้าไม่มีโอกาสที่จะไม่กระทำ
ย่อมไม่พอใจ ในทางตรงกันข้าม ถ้าร่างกายไม่พร้อมที่จะกระทำ แต่ถูกบังคับให้
กระทำ ก็จะเกิดความไม่พอใจเช่นกัน

2. ทฤษฎีของสกินเนอร์

ทฤษฎีของสกินเนอร์ส่วนใหญ่จะใช้หลักการของชอร์นไคค์ ส่วนสำคัญที่นำมาใช้เป็นหลักการของบทเรียนโปรแกรมคือ หลักการเสริมแรง ผู้เรียนจะกำลังใจต้องการเรียนต่อ เมื่อได้รับการเสริมแรงในขั้นตอนที่เหมาะสม การเสริมแรงของบทเรียนโปรแกรมนั้น ใช้การเฉลยคำตอบให้ทราบทันทีที่พยายามหาวิธีการ เพื่อให้เกิดการตอบสนองที่ผิดพลาด โดยการจัดเสนอความรู้ให้ต่อเนื่องที่ละขั้นอย่างละเอียด

ข้อดีและข้อจำกัดของการใช้บทเรียนโปรแกรมหรือบทเรียนสำเร็จรูป

ข้อดี

1. ส่งเสริมให้ผู้เรียนศึกษาเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตามความสามารถและความสนใจ
2. ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล
3. ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมหรือทบทวนความรู้ได้ด้วยตนเอง
4. ลดภาระการสอนทำให้ครูมีเวลาพบเด็กเป็นรายบุคคล
5. แก้ปัญหาการขาดแคลนครูหรือครูไม่ครบชั้น

ข้อจำกัด

1. กรณีที่บทเรียนโปรแกรมมีคุณภาพไม่ดีพอ เช่น กิจกรรมไม่น่าสนใจ ข้อมูลเนื้อหาหรือสาระผิดจากข้อเท็จจริง สื่อไม่ทันสมัย ไม่ดึงดูดใจผู้เรียน การวัดและประเมินผลไม่ครอบคลุม หรือใช้วิธีการไม่ถูกต้อง อาจทำให้ผู้เรียนเบื่อหน่ายได้
2. การสร้างบทเรียนโปรแกรมจำเป็นต้องใช้เวลาในการจัดทำมากพอสมควร และต้องอาศัยความรู้ความสามารถของผู้เชี่ยวชาญ
3. ผู้เรียนที่อ่านหนังสือไม่ออกจะเป็นอุปสรรคต่อวิธีสอนแบบโปรแกรม

เอกสารอ้างอิง

บุญเกื้อ คชรเวชหา. (2542). นวัตกรรมการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ:
SR Printing.

ชวลิต ชูกำแพง. (2551). การพัฒนาหลักสูตร. พิมพ์ครั้งที่ 1. มหาสารคาม:
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสารคาม.

วาทิพย์ นิเทศศิลป์. (2551). สื่อและนวัตกรรมแห่งการเรียนรู้. พิมพ์ครั้งที่ 1.
ปทุมธานี: สกายบุ๊กส์

